

Locuint'a Redactorului

Cancelari'a Redactiunii

Strat'a Morarilor Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decât numai de la corespondentii regulari ai „Federatiunii.“
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Preanun'tiune

Pre trei lune . . . 3 fl. v. n.
Pre sicsi lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „ „

Pentru Romanii:

pro an. intregu 40 Lei n. 16 fl. v. a.
„ 6 lune 20 „ „ = 8 „ „ „
„ 3 — 10 „ „ = 4 „ „ „

Pentru insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taes'a timbrale pentru fiesce care publicatiune separatu. In Localu deschisu 20 cr. de linia.
Unu esemplariu cost'a 10 cr.

Scire electr. part. a „Feder.“

Data in Turd'a in 15 nov. la 2 ore 30 min. dp. m.
Sosita in Pest'a 15 „ „ 6 „ 5 „ „ „

Intre copiii Tofalenilor a eruptu versatulu, 18 jacu, 2 au moritu degia, — nu e mirare, taberandu totu in drumu Caudu faceti pasii ?

In caus'a Tofalenilor.

Dupa scrisorile primite de la comitetulu infiintiatu in Tergulu Muresiului sub presiedinti'a Dlui Fagarasi, impartesimu urmatoriele date specificate despre sum'a impartita intre Tofaleni. Mai nainte de tote se rectificu numerulu familielor esposiunute, aceste sunt 28 si nu 26, ceea ce recunosec si bar. Carlu Aporu in articulu d'in „Pesti Naplo“ prin care cerea a se justificu innaintea tribunalului opiniei publice.

Un'a fiesce care d'in aceste 28 familie au primitu câte 7 Napoleondori si câte 6 flor. v. a. (cam 75 fl. in bani de hartia.), adeca $7 \times 28 = 196$ Napdori, si era $28 \times 6 = 168$ fl. v. a. — Residuulu de 4 napoleondori si de 54 fl. 70 cr. v. a. s'a impartitu intre veduvi si intre capi de familie mai impovorati, asiè :

- 1) lui Simeonu G e o r g i u, 4 nap. dori si 3 florini v. a.
- 2) lui Simeonu F l o r e a, 10 fl. v. a.
- 3) lui Nicolau N i s t o r u, 10 fl. v. a.
- 4) Veduvei lui Giorgiu S t u p u, 10 fl. v. a.
- 5) lui Teodora T a t a r u, 10 fl. v. a.

Si in fine la omeni chiamati pentru a scriei si a constata numerulu familielor si alu sufletelor = 1 fl. 20 cr.; prin urmare sum'a de 200 Napdori si 222 fl. 70 cr. v. a. adeca socotindu-se napol. dorii in bani de hartia, cam $1970 \text{ fl.} + 222 \text{ fl.} 70 \text{ cr.} = 2192$ florinti.

Tipele bietelor victime si vocea nostra in favorea lor au cutrieratu tote anghiturile Romaniei de d'in coco si de d'incolo de Carpati.

Fratii nostri d'in Romani'a libera la caldurosulu apelu alu Venerandului betranu (D. C. A. Rosetti) de la Diuariulu „Romanulu“ au acursu cu ajutoriele loru abundante intr'o mesura ce pune la uimire pre inimicii Romanilor.

Éca responsulu Fratiloru la tipele a 300 suflete suferinde! S a n g e l e a p a n u s e f a c e. — Toti sunteti frati ai nostri, dar' cei ce ati fostu cu inimele vostre mai aproape de noi esti suferitori, ve cunosec mu si ve asecuramu, ca si inimele nostre stau mai aproape de voi . . . Primiti multiamirile nostre in numele vixtimeloru nedireptatii straine, primiti-le in numele numelui ce portati, in numele mamei carea ve numesc fiii sei cei buni si scumpi.

Ce ati datu veti primi la tempulu seu indiecitu, si cu camele de sange . . .

Proclamatiune revolutiunaria.

In Septeman'a trecuta speditoriulu statiunii postale d'in Bai'a-de-Crisiu face in Pesti Naplo urmatoriulu raportu:

La statiunea postala de aici au sositu unu diariu italianescu d'in Taurinu la adress'a Dlui Butariu, preutu rom. in Bodesci; acestu-a luà cu mirare diariulu, observandu ca nu cunosec limb'a in carea este tiparitu neci nu scie de unde i pote veni, si ca desfacandu-lu cadura d'intr'insulu done bucati de hartia, cari fusese invelite intr'insulu si d'in cari un'a, apucandu-o speditoriulu postale, o ceti ca se vedea ce ar' pote se fie. Speditoriulu descoperi indata ca ar' fi o proclamatiune revolutiunaria forte periculosa si dupa ce o impartiesiese in traducere, incepe a face la conieptare, ca adeca D. parintele Butariu carele tienu cuventarea cea sumutatoria

d'i ce speditoriulu) cu ocaziunea radicarii monumentului pentru fericitul Buteanu, este si vedi bine, ca trebuie se fie in legatura criminala cu autorulu proclamatiunii, precum sunt toti acei a la a caroru adresa au mai venitu asemenea proclamatiuni.

Noi am ignoratu incidentulu acestu-a pentru ca i cunosecam sorgintea cea fara de neci o insemnetate, o condamnaram totodata pentru neplacutele urmari ce potea se aiba pentru D. Butariu, cu tote aceste n'amu relevatu lucrulu ci am tacutu pentru ca nu poteamu presupune ca guvernulu se nu aiba priceperea necesaria de a se orienta spre a vedea chiaru. Ne amagiramu in presupunerea nostra.

Dupa cate-va dite apare in editiunea de sera a diuariului opositionalu „Il o n“ unu articulandru ce se pretindea a fi scrisu d'in comitatulu Albei inf. in Transilvani'a, dar' au potutu fi scrisu chiaru in biuroulu Redactiunii, pentru ca trebuie bine insemnatu, in fratietate fatia cu noi Romanii, toti Magiarii de ori ce partita s'ar' tienè sunt de o potrivita, toti ne iubescu asemenea. — Articulandru lu era unu felu de agentu provocatoriu la adress'a guvernului si anumitu a organului seu „P. N.“ si cate va imputari cam severe, de ce nu se incepe indata cruciat'a in contr'a Romaniloru, candu nu mai pote incape neci o indoicla ca Romanii sunt gat'a de revolutiune.

Urdurosulu de somnorosu „Pesti Naplo“, decrepitu si invalidu, ca partit'a alu carui-a organu este, se pomenesce d'in amortiel'a sa naturala, si a buna sama d'in mai innalta inspiratiune forte caracteristica, da unu pecioru in curs'a opusetiunii, dar' se invertesce pre celalaltu pecioru si areta coltii sei cei galbeni de fiere, intortocandu caus'a Tofaleniloru cu proclamatiunea cea necopta, dandu a se intielege ca Romanii ar' fi provocatu cerbicos'a (!) resistintia a Tofaleniloru in contr'a mnelului de Aporu carele ca chrestinu si omu (?) n'a potutu se se lapede de dreptulu seu (dreptulu celui mai tare) de a goni pre Tofaleni de pre mosiele loru avitice. Da vedi bine, Romanii sunt de vina, ca Aporu cu ajutoriu necualificabilei justitie ostrungure au esposiunatu o comunitate intrega, pentru ca Rloru li trebuia, dupa parerea lui „P. N.“ unu pretestu la revolutiune. Éca asiè vorbesce celu mai de frunte organu oficiosu alu guvernului.

Si de unde provine acestu inspiratu deliriu alu diuariului oficiosu. Éca de unde.

Speditoriulu postalu d'in Bai'a-de-Crisiu, jupanulu Szabó Dieneș, nu se multimesce cu simplulu raportu alu faptului atatu pre calea publicitatii catu si cea administrativa-politica, ei totodata in raportulu seu catra prefectulu Haller si permite a se face denunciatoru (spitzli) trecandu preste marginile priseperei sale. Jupanulu adeca dupa intinsele sale cunoscintie tipografice afirma in raportulu seu, ca litererele cestiunutei proclamatiuni semena ca ou cu ou cu litererele „Federatiunii“, prin urmare proclamatiunea au esitu de la Redactiunea cea „urgisita“ a „Federatiunii.“

Strolimbatulu de prefectu Haller, carele de intieptu ce este n'are parechia intre toti prefectii d'in Ostrunguri'a, ie de bani buni denunciarea, si fiindu ca diurnalele magiare de unu tempu in coco da intr'insulu ea in toba, crediu ca acestu incidentu i este binevenitu pentru a se reabilita in reputatiunea perduta, si, pote mai imfrumsetiandu denunciarea, o substernula guvernulu. Acestu-a da ordene a se face cercetare in tipografia „Feder.“, aici se ieu procese verbale cu proprietariulu, cu lucratori, si se face rigurosa perscrutare, dar' s'a gasitu, fiesce, o nemica mare. Priceputorulu tipografu afirma, ca litererele ce ce cu cari este tiparita cestiunata proclamatiune nu se gasescu in Pest'a si ca in osebite tiere sunt osebite literere de tipariu, cari in alta tiere nu sunt usuate, asiè cu deosebire in acestu casu, litererele acele cursive sunt proprie tipariului italianescu.

Noi eramu previe informati despre denunciatiune, am

despretiuta-o inse cu autorulu ei cu totu, pentru ca „conscia mens recti famae mendacia ridet.“

Nu potemu inse a nu esprime facia cu guvernulu parerea de reu si mahnitune nostra, ca nu are mai multu tactu si prevedere politica, 1) de a nu mesteca cu alte lucruri eterogere cestiunea Tofaleniloru, va se dica de a nu vedea intentiunea de a cerea se paraliesce brutalulu actu alu lui Aporu prin archinebunatac'a proclamatiune cestiunata, pentru ca prin asemenea procedura atrage asupra si suspitiunea de complicitate. 2) De a nu bate clopotele intr'o urechia indata ce da de unu lueru copilarescu. Are guvernulu o mie si o suta de mediuloce in despusetiunea sa pentru ca se pota afla daca sunt intre poporulu romanescu revolutiunari de meseria. Romanii n'au trebuintia neci macaru de sumutatori, acestu servitiu lu suplinescu plusquam satis omeni de panur'a lui Aporu, si 3) de a nu presupune ca unu deputatu si Redactoru alu unui diariu cu vidirulu deschisu se pote dejosu fie la uneltiri clandestine fie la apucature copilaresci. Noi, cari am avutu barbati'a de a pune in fruntea Diuariului nostru simbolulu credintei nostre si a lupta pre facia si pre cale legala, atatu ca deputatu estu si ca diurnalistu in contr'a sistemului domnitoriu, n'ave-mu trebuintia, ba repudiamu tote mediulocele cari ar pote afecta onorea si reputatiunea nostra, de carea, ca de unic'a avere, suntemu mandri. Ori ce nefericire ne pote ajunge, dar desonore neci odata. Atata la adres'a guvernului.

Teneriloru nostri, pre cari i-am iubitu si i iubescu cu predilectiune pentru zelulu loru natiunali, li dau suatulu amicabilu, ca daca sunt unii intr'insii mai impacientati de laurii nemoriei si cari in neastemperulu loru nu potu asepta neci macaru or'a candu voru pote scutura pulbera scolastica de pre calciamintele loru, se invetie ca neci o natiune d'in lume nu si-a cascigatu libertatea prin pamflete, proclamatiuni, epistole volante, etc. si ca vorbele mari dar' gole de „draconade, balauri, tigri, hienne.“ etc. in poesia, la loculu seu, potu se fie forte frumo-se, chiaru si potrivite, dar' in politica sunt — archinebunia.

Deci junii mei frati, mai multu d'in studie, mai pocinu d'in politica! mai desu la scola si mai raru la cafe-ne! Candu veti intra odata in seol'a cea mare si greu de invetiata a vietii practice, atunci veti vedea ce veti face.

Cat. Cens.

De-si in Transilvani'a si Ungari'a institutiele de educatiune magiara si nemtiesca, precum universitate, academie, gimnasia superiori si inferiori, scole reali, agronomice, comerciale, etc. sunt in preponderantia mare a supra instituteloru romane de asemenea natura, de ce, fiesce, nu se va mira nimene, ca-ci statulu ni-a fostu totu de-un'a vitregu si ni este si asta-di; de-si cea mai mare parte a junimei romane de d'in conce de Carpati si-primesce educatiunea in institute straine, magiare si germane, ca-ci poporulu romanu d'in Dacia superioare este supusu strainiloru, cari l'au in trebuintiatu si lu intrebuintieza inea si asta di spre scopurile loru de magiarisare, germanisare, pentru cari scopuri, ei, strainii, ne esploateza atatu materialmente catu si spiritualmente: gratia iubirei ce Romanii au pastratu-o totu de-un'a catra limb'a loru, putieni Romani literati se voru gasi cari se nu scia scrie si concepe in limb'a loru propria, in modu mai multu seu mai putien perfectu; gratia educatoriloru nostri natiunali cari, fara d'a fi fostu ajutorati vre-una-data d'in vistieriele imperiali si regesi, si-au sacrificatu vietia numai ca se ne asecuraze una cultura natiunale, asta-di posedemu tote mediulocele pentru a ne pote valida drepturile nostre de limba.

Cu tote aceste, cum se intempla ore, de multi notari romani d'in comune sunt mai gat'a a scrie unu contractu, una plansore, unu proto-

colu etc. in limb'a magiara s'eu germana decatu in limb'a romana; cum se intempla ore, ca mare parte d'in advocatii, judii romani, tribunalele romane, venindu in contactu cu clienti si partite de natiunalitate chiaru si romana, sunt mai gat'a a serie contractele, recursele, replicile etc. sentintele si decisiunile in limb'a magiara s'eu germana decatu in cea romana? Fia acestu-a unu efectu alu educatiunei straine, fia alu presiunei de susu, in totu casulu este tristu a constata asemenea fenomene, asta-di, candu suntemu mandri de numele si limb'a nostra.

Daca literatii si profesorii nostri si-au facutu si si-facu inea detorint'a cu totu zelulu si cu tota caldur'a, nu remane decatu ca advocatii si deregatorii nostri, fia ei notari comunali, judii civili au criminali, fia ei aplicati la ori-ce ramu alu administratiunei, se-si faca si ei detorint'a loru de a se servi numai de limb'a romana fatia cu statulu si in tote actele de interesu publicu. Limb'a romana numai asiè si-va casciga valoarea si respectulu, ce strainii i denega cu tota ocaziunea, atatu prin legislatiune catu si prin alte manifestatiuni ale vietiei publice.

Deci petrinsi de dorulu, ca toti advocatii si deregatorii romani se nu mai intrebuinteze in afacerile de profesiunea loru alta limba decatu limb'a loru materna, limb'a romana, chiamamu atentiunea lectoriloru nostri, mai vertosu a celoru-a cari ocupa functiuni publice s'eu de interesu publicu, a supr'a articuluu ce urmeza.

Limb'a romana in comunicatiunea oficiala.

(Una voce dedicata advocatiloru si deregatiloru romani.)

Multu e dulce si frumosa
Limb'a ce-o vorbimu.

G. Sionu.

In unulu d'in anii trecuti, s'a fostu comunitatu una corespondintia d'in Halmagiu, forte acuatoria pentru literatii si mai cu seama pentru advocatii nostri romani, cari nu se sfiescu, cu delaturarea limbei matene, a se folosi cu tote ocaziunile si mai in tote locurile de limb'a magiara fara distingere, ca ore sunt ei constrinsi la asiè ce-va s'eu ba? De atunci, de si nu spre indestulirea nostra, dara asiè cum, s'a adusu prin legislatiune unu articlu de lege in privint'a limbelor, inse dorere; chiaru nece acolo, unde limb'a romana este declarata de limba oficiala, precum de esemplu in comitatulu Zarandului, unii Romani nu se sfiescu a delatura folosirea limbei loru proprie si a se folosi de limba straina; acesta impregiurare este cu atatu mai dorerosa, cu catu noi strigamu in lumea larga, ca ni-s'a facutu nedreptate cu aducerea art. de lege in privint'a natiunalitatiloru, si apoi nu ne folosimu nece chiaru de dreptulu, ce ni-lu asecura acesta lege nedrepta, ba dovedimu, ca nici de atatu nu suntemu demni. Cum se pote ore, ca noi insi-ne se damu testimoniu de paupertate despre limb'a nostra, ca-si candu nu ni ar' fi iertatu a-o intrebuintia decatu langa vetr'a focului si in rogatiunea catra Ddieu; ca-si candu nu s'ar' pote folosi nece decatu pre terenulu oficialu?

Intr'adeveru, daca vomu arunca o privire preste pertractarile ce decurgu la Judetie si Tribunale, chiaru prin infuint'a Dloru advocati romani, Domne! catu de anevoia vomu pote da cate de unu protocolasiu luat in limb'a romana, chiaru si acolo, unde persoanele judetului sunt romani!

Si daca amu intrebã, ce este caus'a la tote aceste? Unulu ni ar' responde: usioretatea cu carea mai bine i succede a scrie in limb'a magiara, in carea a studiatu legile; alu doilea ar' responde, ca pentru voi'a adversariului care, la intemplanu fiindu magiaru, nu l'ar' pote pricepe altminte; alu treilea ni va responde, ca pentru voi'a personalului judecatorescu, daca cum-va acestu a ar' fi compusu d'in necromani; alu patrulea ar' responde, ca fiindu caus'a apelata in limb'a romana, ar' fi amenata s'eu chiaru si periclitata.

Eta dara, ca aflamu destule motive, si daca voimu a cautã cu „microscopulu“, vomu afla si mai multe, ca se nu vorbimu si se scriamu romanesce nice in casa nice afara.

Inse se nu cautamu noi, Dloru, astu-feliu de pedece neinsemnate, ci se cautamu, catu este de periclitata dulcea nostra limba, in carea amu pronunsiatu mai antaiu tata si mama. Noi avem detorint'a sacra a face progresu, care se servesca de modelu si celoru-l-alte natiuni colocuitorie, in usulu si cultivarea limbei nostre, chiaru si pre terenulu juridicu si politicu. Avemu detorint'a, mai cu seama unde suntemu in maiortate, a pretinde de la adversarii nostri, daca le place a ne

precepe, ca se ne invetie limb'a, se scria si tracteze cu noi in limb'a nostra; mai departe suntemu indreptatiti, ba si indetorati, a pretinde de la ori-care judetiu, care sta pre unu teritoriu locuitu de Romani, de-si in minoritate, ca tote cauzele nostre, fia acelea politice, civile s'eu criminale, in catu se referescu la person'a si averea nostra, se se pertracteze in limb'a nostra romana.

Dara ca se potemu pretinde de la autoritatile publice respectarea limbei nostre, se intielege, ca noi inca suntemu detori in prim'a linea a subscrerne tote actiunile, suplicile, apelatle, recursele de nulitate etc. la forurile competente, numai si numai in limb'a nostra; ca asiè se damu dovedi, ca se ne precepa si cei de la potere, ca esistemu, ca representamu o natiune precumpenitoria fatia cu ori-care natiune de pre teritoriu numitu alu Stului Stefanu, se aretamu celoru de la potere necesitatea, ca posturile cele grase, cari sunt atatu de reu represintate prin Romani, debue se se suplinesca in proportiune egala si cu Romani si se fia constrinsi a se folosi si de noi.

Acesta asiè trebue se fia, Dloru advocati, ca ci prevedint'a divina si spiritulu tempului a respiratu norii cei negri ce erau adunati de a supr'a orizonului ginte romane, si neci o suflare nu va mai pote se stinga lamp'a vietii aprinsa in fiii lui Traianu; a disparutu abisulu intunecimei orbecatorie d'intre noi, a sositu or'a demanetii, ne apropiamu de diua; se ne apucamu dara de lucru, se lucramu! se lucramu!

Au nu auditi, ca umbr'a stramosiloru nostri ni striga cu entusiasmu: Stranepotiloru! a sositu tempulu, in care nu se mai pote ca voi se fiti sugrumati, marsiava trufia indaru se mai incerca a ve sterpi limb'a, radicati flamur'a invingerei, ca-ci limb'a vostra va fi nemoritoria; era voi, nepasatori, ascundeti-ve fruntea negra si nu diciteti, ca ati mai fostu candu-va Romani, ci remaneti in or'b'a vostra cerbicia, condusi de marsiavulu vostru interesu trecatoriu ca funulu.

Multiamita divinei prevedintie, mai in tote anghiuirele locuite de Romani, si mai vertosu pre la tote judetie si tribunalele avemu cate unu advocatu Romanu, daca nu mai multi, ca totu atati tehnici langa diferite machine; acesti-a tienu in in manele loru cheile machinelor, cari precum voru fi indreptate, asiè debue se merge, ca-ci machinele asiè sunt compuse. Intrebuintati dara aceste machine, cari sunt destinate pentru noi romani, ca se amble in favorulu nostru, dupa placulu nostru!

Fiti atenti, Dloru advocati, ca bietulu tieranu, daca lu ajunge lips'a de advocatu, se folosesce de proverbiulu: „Mai bine l'au meu, fia catu de reu“, si se scia ca si-va perde chiaru procesulu, tieranulu nostru nu se duce la strainu, ca-ci nu i posiede increderea, pentru ca, Domne! de multe ori l'a insielatu; si daca, d'in intemplanu, i veti perde procesulu, celu putienu i veti conserva limb'a, carea i este mai scumpu tesauru decatu tote procesele.

Au nu vedeti, ca sterpirea limbei nostre este degia intentiunata? si Dvostra imbratiasati acesta intentiune? Au nu sciti, ca acelu poporu pre care lu representati in procese, v'a pastratu acea limba strabuna de la stramosi, si Dvostra, acum candu acea limba i da mai multa sperantia, se o despretiuit? Tremurandu ve aplecati si ve cuceriti voiei si voiei natiunei si a poporului romanu, pentru ca „vox populi vox dei.“

Aretati dara, ca avemu una limba dulce, culta, placuta si frumosa, pastrati-o ca celu mai scumpu tesauru, cu atatu mai tare, ca nu este numai a Dvostru, ea este comuna, este a intregi natiuni romane, de la Tis'a pana la Dunare! o nu ve lapedati de ea ca San-Petru de Crestu, ca-ci nici odata n'a cantatu inea cocosiulu!!

„O cetiti scrieti romanesce pentru Ddieu!“

Stoia lui Chirila.

Dieta pentru confiniile militari

S'au disu de multe ori si cu multu temeiu, ca incercarile dualistice nu potu se nu produca rezultate funeste nu numai pentru singuraticile poporatiuni ci si mai vertosu pentru monareia nostra; s'au disu, ca actiunea compilaria, diresa de omenii dualismului va procrea una reactiune sangerosa, cu urmari grele; s'au disu, ca numai una constitutiune drepta, creata pre bacea libertatii, independintiei si suveranitatii natiunali, pote se restitue, se consolideze si conserve armonia intre natiunile si tierele conglomerate sub sceptrulu Habsburgiloru.

Dualistii inse urmeza calea lor. Una trasura de condeiu a fostu destula pentru a nemici autonomia marului principatu alu Transilvaniei si constitutiunea lui,

creata in modu constitutiunalu si santiunata d poporu si de marele s'eu principe; pentru ce se nu distragemu confiniile militari, acestu arsenalu dusmanu tendintiloru nostre? Suntemu atotu potiuti, cine va resiste intrepidiloru nostri honvèdi? Ungurii astfelu combinèza.

Dar' omulu propune Ddieu despunc, si nu tote se potu face dupa gustulu stapaniloru nostri. Graniciarii sunt mai cerbicosi de catu fratii transilvaneni, sunt bine inarmati, si nu s'aru pote esecuta cu un'a cu doua asupr'a loru ucidera politica.

Daci ni esplicamu noi scirea d'in „Presse“, care afirma ca suntemu in presera conchiamare i dietei confinariie, care va ave se decida despre sortea confiniului: se se arunce in caldarea magiarismului s'eu se remana domnu alu destinelor sale? Se afirma, ca diet'a acesta se va conchiamã prin guvernulu unguuru, indata ce contele Andrásy se va fi rentorsu d'in orientu.

In legatura cu acesta fama mai spunemu, ca fostulu consiliariu aulicu bar. Utjesenovitsa a publicatu una brosiura, prin care urgita convocarea dietei confinariie. Se dice, ca Mazuranius, fostu cancellariu aulicu, spriginesce caus'a acesta.

Conchiamarea reprezentatiei confiniului aru fi unu viu resnetu alu vointiei si pretinsiuniloru graniciarior, aru fi triumfulu dreptului conti'a nedreptatii, care apesa majoritatea poporatlunei imperiului austriacu.

Repriviri

a supr'a sinodului archid. gr.-cat. de Alb'a-Iulia, tinutu in 19—23 octobre 1869. *)

II.

1. Cuventarea de deschidere, ou carea p. S. metropolitu — dupa invocarea spiritului s. si sant'a liturgia — invitatu prin o deputatiune de 12 insi, deschise sedintiele sinodali, a fostu pre-remarcabile. Ea va ocupa unu locu frumosu in analile nostre basericesci, si la rogarea sinodului se si alatura la protocolu. Intr'ins'a mai vertosu trei lucruri accentua pre veneratulu archipastoriu: marele folosu alu sinodelor si vitregimea tempului, care de unu diumetate de seclu incoce impedeca tienera lor; autonomia metropoliei nostre, carea pana ieri-alalta fiindu supusa unei ierarhie de ritu si limba diversa, asta-di nu depinde decatu numai de-a-dreptulu de la pontificele Romei vechie, capulu vediutu alu basericei lui Christosu; in fine pasii intreprinsi de Pre Sant'a Sa pentru convocarea catu se va pote mai in graba a multu doritalui congressu provinciale, compusu d'in preoti si seculari.

Ast-feliu cuventarea archipastoresca preintempina mai preste totu dorintiele clerului, si responsulu datu d'in partea acestui-a conformu punctatiuniloru d'in conferint'a preliminarã, deveni mai multu numai unu echu aprobatoriu alu archierecesciloru asigurari si promisiuni. De aceea sensatiunea produsa in sinulu sinodului prin laudat'a cuventare a fostu firese d'in cele mai placute.

Dupa alegerea prin aclamatiune a celoru 3 notari (v. protop. onorariu dr. Greg. Silasii, profes. I. M. Moldovanu, administ. protop. I. Moldovanu), si anume, amesuratu dorintiei parintelui presedinte, unulu d'intre demnitari (protopopi), — altulu d'intre profesori si alu treile d'intre preotimea rurale, presidiulu puse pre mes'a sinodului 10 proiecte de constitutiuni, spre desbatere sinodale.

Proiectele aceste se estrasera si formulara d'in protocoalele sinodelor protopopesci preavute, si asiè ele mare parte esprima intr'adeveru cerintie si lipse sentite, si membriloru sinodali li erau in generalu cunoscute. Cu tote aceste, nu d'in una parte se respica prin convorbiri private dorint'a, ca atari proiecte in viitoriu ar' fi bine se se tiparesca s'eu in altu ore-care modru se se faca mai de tempuriu cunoscute membriloru sinodali, pentru ca materialulu discusiuniloru se se pota catu mai bine rumega si precumpani, precum o recere acesta momentositatea si santienia causei.

Asta data proiectele se clasificara dupa omogeneitatea materiei, si, dupa o scurta preintielegere in conferint'a, se alesera trei comisiuni, cari se le discuta si se referesca despre d'insele. In comisiunea 1. a afaceriloru cultulu i intrara prin aclamatiune 9 membri, intr'a 2. a afaceriloru economico-basericesci si scolastice era 9 membri, intr'a 3. spre compunerea unei legi electo-

*) A se vedè nr. 124. alu „Fed.“

rali pentru congresul provincial
le 15 membri.

In acea-si di dupa amedia-di tienura siedintie si lucrara numai comisiunile.

2. In siedintia a dora, celebrata in 21 octovre demanctia, si-feece reportulu seu comisiunea esmisa pentru afacerile cultului, alu carei presiedinte fuse p. canonicu Const. Pappalvi, era reportatoriu prof. dr. Ioane Ratiu. Proiectele substernute recomandandu-se prin comisiune, se primira fara desbatere generale; era in desbaterea speciale se adusera si acceptara la dinsele mai multe emendamente, propuse parte de comisiune, parte de cei-alalti membri ai sinodului.

Aici nu vomu se petrecomu mai indelungu la constitiunile sinodali d'in vorba, a caroru desbatere fu pre alocure catu mai vivace (cumu d. e. a supra punctului, deca preotii potu se porte, au ba, oficie comunale si de statu?). Ele si altfelu se voru publica, si atunci publiculu le va potè cunosce si apretiu dupa cuvientia. Insemnamu numai, ca observarea unor'a, ca-si cum constitiunile aceste aru fi si altcumu cunoscute d'in teologia pastorale si morale, nu mi-se pare nimerita. Ca-ci nu pentru ca dora n'aru fi mare parte cunoscute, se reimprospeta si se statorescu atari normative; ci pentru ca observarea loru mai acurata o pretindu cercustarile temporali si locali, si deci pentru ca se se inculce respectiviloru cu atatu mai vertosu si mai cu deadinsulu. Chiaru si conciliile ecumenice si alte corpuri legiuitorie se veduira uneori silite a se ocupà si de cestiuni mai de a dou'a mana, deorace deslegarea si exact'a observare a acestoru-a se vedeà a fi pentru concertulu intregulu neaperata. Preste ace'a, — ca se tacemu despre multe alte statoriri ale acestui sinodu, statoriri pre oportune si referitorie la unele recerintie intru administrarea mai ou fructu a sacramenteloru si sacramentalieloru, la radicarea moralitatii si virtuositatii in poporu, cum si a pietatii sub decurgerea cultulu divin, scl. — ore ditiermuriri ca acele, ca se se infientieze pre totindenii bibliotece protopopesci, se se formeze o societate d'entre preoti pentru edarea de carti scolastice si de carti de lectura poporale, se se introduce reuniuni pentru sterpirea betiei si a altoru rele d'in poporu, si altele asemenea, nu sunt ore pentru noi adi catu de mai mare ponderositate? Fara indoieja ca sunt. Si de ace'a noi sustienemu, cum ca aceste legiuri inca intrunescu in sine no tele caracteristeece, ce le poftece in ori-ce legiure buna Isidoru Hisp., ca adeca „legea se fia neccesaria, folositoria, si se convinga tem pulu si loculu.”

3. Mai rapede si mai lesne si-termina lucrarile sale comisiunea a dou'a, esmisa sub presiedintia parintelui canon. E. Vla'sa, pentru cercetarea proiecteloru privitorie la afacerile economico-basericesci (precum regularea stolei si a altoru venite parochiali, grigi'a pentru edificie basericeloru, etc.) Referintele, p. parochu Zach. Branu, in siedintia a trei a, tienuta in 21 octovre dupa a media-di, dede cetire reportulu comisiunei, carea de-si afla de bune mediele si calile indegetate in proiecte spre regularea acestoru trebi, totu-si in desbaterea loru meritoria nu se demite, ca-ci le tiene a cadè in sfer'a congresulu compunendu d'in preoti si laici, si asiè le comenda a se relega la acestu a. Sinodulu primesce propunerea comisiunei, presum primi inca d'in capulu loculu si relegarea causeru scolastice si fundatiunali.

Numai doue cestiuni se recunoscuro a se tienè totu-si de competintia sinodulu preotiescu, si anume: a) cestiunea contragerei parochieloru, si, in legatura cu acest'a, sustienerea seu nesustienerea pre viitoriu a institutulu asiè-numitiloru moralisti; b) cestiunea despre modulu impartirei veniteloru parochiali de o parte intru parochulu predecesoriu seu erediului si de alt'a intru administratoriulu parochiei ori sucesoriulu in parochia. Obiectele aceste sinodulu le si luà in pertractare si a supra loru se incinse o desbatere pre catu de viua, pre atatu si matora si omnilateralu.

Dentatu.

(Va urmà).

De pre campulu bataliei dalmatine.

Trebuie se insemnamu doue lucruri cu privire la raporturile oficiale relative la batalia d'in Dalmatia: de una parte, aceste raporturi sunt forte confuze, era de alt'a, ele anuncia neincetatu invingeri, mentionandu totodata, ca se transporta trupe noue la teatrulu luptei. Totu-de-un'a invingeri si totu-de-un'a transporturi noue de militii. Eca ce nu pote nimene intielege, inse nece ca este

de lipsa, ca-ci seductiunea si mineiuna se vendu pro sine. Guvernatorulu si comandantele militariu alu Dalmatiei, maresialulu comestru Wagner, a voitu ca tote mediuloccele barbare, intrebuintate de elu pentru sugrumarea rescolei, se remana in ascunsu si se nu ajunga la cunoscintia publica. Eca caus'a, pentru carea toti corespundintii fure alungati, tote corespundintiele particulari fure sistate, si pentru carea nu potemu se primimu nece una scire sigura inainte d'a fi trecut prin censur'a telegrafica, infintiatu cu scopu d'a mistifica opiniunea publica. Acestu sistemu se pote pre bine esplica; elu este intrebuintiatu de toti acei a, cari comitu fapte reprobabile d'in punctulu de vedere alu moralei si alu umanitatii. Esecutiunile sumarie, dupa procedur'a stataria, jafulu, aprinderile, recuisitiunile violente si spendiararile, cari sunt la ordinea dilei in Dalmatia, nu trebie se fia cunoscute, ca-ci lumea si-ar' deschide ochii indata si s'ar' convinge de sentimintele umanitarie ale guvernulu d'in Viena. Crudimile nu potu se linicesca spiritele neceodata, ele inversiuneza inca mai multu.

Inse se vedemu, ce este adeveratu cu privire la lupt'a d'in Dalmatia.

Unu corespundinte alu diuariulu „Correspondance Slave” si-a asigurat, precum dice elu, unu modu deosebitu pentru a potè incungiura censur'a telegrafica; deci corespundintiele lui nu trecu prin mane oficiale. Acestu corespundinte afirma, ace'a ce si roi amu afirmatu mai a dese ori, ca tote raportele diurnalelor devotate d'in Viena, tote buletinele oficiale sunt false, false de totu. Insurgentii n'au fostu batuti nece decatu la locurile ce se mentioneaza cu atata sgomotu. — D'in contra, trupele imperiale au fostu silite a se retrage; ele au parasitu Buda si se concentreza la Cattaro, unic'a pusetiune unde se pote manu-opera cu trupe mai importante. — Insurgentii nu se marginescu numai la defensiva, ci mai pretotindene la ofensiva. Trupele imperiale, atacandu fortulu Dragalin, fure respinse si suferira perderi mari. Fortulu Stanjevicu inca nu fu aruncatu in aeru, precum s'a scris; elu se afla inca in manele insurgentiloru. Totu asiè sta lucrulu si cu satulu Pobori, aperatu prin rescolati intr'o lupta de trei ore, si care se afla si acuma in manele loru. Pobori este una pusetiune d'entre cele mai neespugnabile; insurgentii au transportatu acolo doue tunuri d'in fortulu Stanjevicu.

Locurile, ce se dice a se fi supusu, sunt nisce puncte fara vr'o importantia, unde nu au remasu decatu betranii nepotintiosi, femeiele si copiii. Toti indiviidii de ce-va valoare ocupa inaltimile de la Risano, Crivosije si Ledence, centre principali a le insurectiunei.

Teatrulu, casin'a, citavnic'a si tote baserecele d'in Cattaro sunt pline de raniti imperiale, precum si Ragusa si Spalato. Cei mai multi sunt raniti la capu, ace'a ce se esplica prin pusetiunea insurgentiloru pre munti si stance inalte. Soldatii vatemati mai usioru fure tramisi in Triestu pre vaporurile Lloydulu. Insi-si oficierii imperiale recunoscuro, ca insurectiunea nu pote fi oprimata in mai putienu de trei lune, inse si acest'a numai asiè, daca trupele imperatesci voru potè trece pre teritoriulu turcescu si muntenegrinu.

Camer'a representantiloru Ungariei.

Siedintia de la 13. noemvree.

Dupa autenticarea procesulu verbalu d'in siedintia trecuta, presiedintele anunsia, ca deputatulu Ales. Nicoliciu d'in cause sanitare si-depune mandatulu de deputatu.

Mai multe petitiiuni se tramitu comisiunei petitiunarie.

Dep. Svetozaru Mileticiu alesu in Neoplant'a si-presinta credentiunala, care se tramite comisiunei verificatorie.

Ladis, Berzenecy interpelèza pre ministrulu de interne in cestiunea muntiloru revindicati d'entre Transilvania si Romania, cari mai inainte formau proprietatea regimentulu sicilicu ee s'a desfiintiatu, a cui sunt acei munti? remasu-au ce va fundatiuni si edificie si daca e, a cui sunt acele?

Se va comunicà ministrulu de interne.

Ern. Simonyi propune, conformu §-lui 28. d'in regulamentulu camerei, ca, dupa ce proiectulu de lege pentru recrutare nu este subserisu si prin urmaru nu corespunde formeloru parlamentarie, camer'a se-lu sterga d'in frulu objecteloru puse la ordenea dilei ca apoi se se presinte de nou prevedintu cu formalitatile rezerute.

Secr. de statu Carolu Kerkapolyi spune, ca elu a presintatu proiectulu asiè pre cum a fostu insarcinatu se-lu presinte, de almentre elu e gat'a a supleni subscripsiunea, fiindu-ca nu numai ministrulu ci si mandatoriulu acelu-a pote se presinte proiecte de legi.

Dupa una scurta discussiune, substitutulu ministr. presiedinte este invitat a subserie si presinta de nou proiectulu.

Min. comericiulu Stef. Goroce presinta unu

esemplariu santiunatu d'in conventiunea postale inchiata cu Romania.

Iul. Kautz raporta d'in partea comisiunei financiarie despre socotele finali de pre an. 1868, si propune a se infintia unu tribunalu supremu de finantie, care se reviedieze socotele aceste.

Ghyezy, P. Szontagh si Zsedényi, ca minoritate a comisiunei fin., pretindu, ca ministerulu se fia indrumatu se substerna camerei socotele finali si de pre anul 1867.

Ambe opiniunile se voru tipari si infira in ordinea dilei.

Comisiunea fin. primesce proiectele de legi pentru darile dupa zacharu, vinu, carne, caseigula personalu si dupa venitu, dar' numai sub conditiunea daca expresiunea: „aceste dari se votèza pana la alta despusetiune a camerei”, se va inlocui asiè: „darile aceste se votèza pana la finea lunei lui Septembrie 1870”

C. Iosifu Zichy jun. raporta totu d'in partea comisiunei fin., si propune, ca cei 150,000 fl. cerati pentru caletoria Maj. Sale in Orientu se se voteze, recomanda primirea proiecteloru de legi: pentru vinderca dominieloru de statu cari nu se potu commassa, pentru cumperarea banuriloru Macea, Eeskend, Valcou, Szent-László pre sem'a statulu.

Raporturile aceste se voru tipari.

Ant. Iancovici raporta d'in partea comisiunei verificatorie, ca alegerea deplui Miletici in Basa Hid'a s'a nimicitu, Sandru Drágfi s'a verificatu.

Lad. Szögyéni dà citire raportulu comis. centrali, care recomanda primirea modificatiuniloru propuse de ministr. just. Horváth cu privire la proiectulu de lege despre responsabilitatea judecatoriloru.

Georgiu Urhazy raporta d'in partea comis. centrali despre proiectulu de lege pentru acoperirea speseloru ministerulu croatu-slavonu pre an. 1870, si recomanda primirea conventiunei telegrafice, inchiata cu Germani'a.

Urmèza la ordenea dilei pertractarea generale a proiectulu de lege despre votarea recrutiloru si a reservei suplinte pentru armata de linia si pentru marin'a de resbelu pre an. 1870. Dupa una discussiune lunga, 20 insi ceru votare nominale, care se va face in siedintia venitoria.

Siedintia se inchid la 1 ore si ¼ d m.

Siedintia de la 15 noemvree.

Dupa autenticarea procesulu verbalu d'in siedintia precedinte, se presinta mai multe petitiiuni, cari se trametu comisiunei pentru petitiiuni.

Vasilu Buteanu interpelèza pre ministrulu de justitia: ore instructiunea emisa in octovre 1868 cu privire la cestiunile urbàriale d'in Transilvania, are ea valoare si pentru partile adnesse Ungariei (Cetatea-de-Petra, Zarandu etc.) si daca e, in catu are valoare?

Sandru Fodorozv (croatu) interpelèza pre intregu ministerulu Are ministerulu scire despre procederea neumana ce se observa d'in partea organeloru guverniali in contra rescolatiloru d'in Dalmatia si daca e, voiesce a face pasii trebuintiosi, pentru ca legile umanitatii se se respecteze si d'in partea celoru tramisi pentru restituirea pazei in Dalmatia?

Se subministra ministerulu.

Car. Bobory spune, ca deputatii, cari primescu vre-unu oficiu de statu, se considera ca si cum si aru fi depusu mandatulu de deputatu. Mich. Horváth este numitu episcopu de Tribunitiu, acestu-a, ce e dreptu, nu e oficiu de statu, dar' ca episcopu Horváth are locu in casa magnatiloru; deci presiedintele se insciintieze cerculu respectivu, ca M. Horváth a incetatu de a fi deputatulu loru.

Presiedintele dice, ca camer'a aru luà in nume de reu, daca elu ar' despune de sine in cestiunea acest'a, deci rechiamantele substerna una motiune in privintia acest'a.

Bobory promite, ca va presinta.

Apoi se face votarea nominale asupra proiectulu de lege pentru recrutare, cu urmatoriulu resultatu: D'entre 429 deputati verificati 192 au votatu cu da, 128 cu ba.

Urmèza pertractarea speciale a proiectulu votatu in generalu.

Avemu se insemnamu, ca in siedintia de asta-di s'au ivitu nesc fecomene, cari ni dau a se, ca turma mameluciloru incepe a se dissolve, adeca unii membri ai dreptei disertara in taber'a stangaciloru nu numai cu vor-

bele ci si cu votulu loru a supr'a proiectului pentru recrutare.

Aradu, 8 noemv. st. n.

On. Dle Red.!

Venim a ve rogà cu totu respectulu ca sê binevoiti a dà spatiu acestoru sire plangutorie, pentru a potè incungiarà neplacut'a impregiurare, in urm'a carei-a de multe ori am venitu objeptulu de risu in ochii altor'a. cãci Dlu nostru profesoru se slugatoresce cu noi ca cu nosce servitri mai de josu, si deca se afla d'ntre noi vre-unulu, care nu se pote deobligà demandatiunei Dsale d'in caus'a unei sêu altei ocupatiuni, Dsa i imputa de nesupunere, apoi lu clasificà forte reu. Primiti, etc.

(Urmédia numele mai multor preparandi.)

Nescari trasure d'in viet'a preparandiei nostre gr. or.

Cestiunatul D. profes. si estimpu cu ocaziunea inaugurării anului scolasticu, ca-si pana aci, cu numerosi ani, a primitu in institutu nesce tineri crudi normalisti abii de 13 ani, cu clase dora se afla unulu sêu doi. Pentru ca sê esplicu, ce l'a condusu si lu conduce pre Dsa in acêsta tractare, mi-iau cutediani'a a dechiarà, cã nu e alt'a decãtu nestimperabil'a sete si predileptiuno cãtra metalele cele nobile... apoi in acêsta pornire a Dsale d'in interesu privatu atãtu e nemoderatu, incãtu inversiunea pana la ametiela pre cei-al-alti profesori, cari cu diligintia nefatigata se obosescu a asecurà o armonia consonanta cu legile in vigore pentru infflorirea institutului, inse tote tendintiele loru le nulifica cestiunatul d. profesor prin despretiubilulu sêu cascigu; era intre noi preparandii esiste unu caote infernalu, o disarmonia, ce de siguru nu provine de aiurea decãtu d'in acea nefavora-vera impregiurare, cã pre acei preparandi, cari au potutu mai profundu a intrà in min'a de auru si au produsu mai multu tesauru — i stimedia mai multu, cãci li dà testimonie forte bune de cualificatiune; era d'in contra, pre cei abiciuti de sorte, fie macaru cei mai apti, in totu chipulu i apesa si le pune stavila. — Nu potu retacè, dar' neci consciint'a sufletulu nu me lasa a nu aminti, cã D. nostru profesoru asiè ne respectèza pre noi elevii acestui institutu, ca spartanii pre iloti, candu fãra privire la orele de instructiune, ne aplica la lucrurile sale private si ne tramite prin orasiu, ca pre nisce sarcinari. Cum-cã Dsa nedisputaveru abusedia cu caracterulu institutului, ni-o esplica chiaru si impregiurarea, cã Dsa efeptuesce prin noi totu felulu de servituri injosite, precum sunt „taierea de lemne“ „caratul de apa“ si ce e plusquam porcaria „spalatulu vaselor“ etc., cari tote multoru stimabili leptori ai acestui pretiuitu diurnalu sunt cunoscutu. Ce se atinge de invetiamentu, neci acestu-a nu e bine organizatu d'in partea Dsale. D'in tote aceste manecãri ale amintitulu resulta, cã intre Dsa si intre legile sustatorie pentru instructiune, este unu contrastu forte ageru, de-ora-ce neci disciplin'a nu e asiè robusta, apoi ni e tema, cã nu va corespunde esamelu rigorosu, ce dupa intielesulu „statutulu organicu“ debue fiesce-care preparandu sê-lu depuna; daru cum sê fimu capabili a respunde acestei chiamãri, candu nu ne impartesim de acelu daru, care ni ar' compete. Chiaru unele ca aceste erori sunt caus'a inapoiarei romanulu. Asiè e l' Tote amintitele lu practisédia Dnulu profesoru in contr'a civilisatiunei si luminei secululu 19-le, spre cea mai semfiosã dauna a interesulu comunu. Nu potui d'in destulu mirã, cum radiele aurifere a le secululu presinte n'au potutu sê se refranga in pieptulu Dsale, macaru pentru a-si afla unu echou; precum nu potui d'in destulu admirã acea lasitate, cã nu s'a aflu d'in fostii preparandi neci macaru unulu, carele sê fia objectatu despre aceste si sê fia datu on. publicu romanu una deslucire chiara despre opiniunea ce a avutu; au dora nu asiè a decursu actele pe acei timpi? — Aceste sunt trasurile caracteristice d'in viet'a preparandiei nostre, care sperãmu cã voru apune ca nisce comete erante si D. nostru profesoru va lasã d'in elasticitatea dreptiunei sale nefilantropice... era pre noi preparandii nu ne va considerà de iloti, si in serbatorile nascerii lui Chrestu si a inviarei lui nu ne va retienè de la mergerea a casa, sub pretestulu, cã debue sê amblãmu la s. Baserica, apoi sê fimu aplicati la lucrurile Dsale domestice: ei ne va donà si noe timpu de recreatiune, precum au elevii altoru institute.

Eram studentu in cruda copilaria candu am auditu de acestu abusu de la preparandi'a romanesca gr. orient. d'in Aradu si am auditu de atunci meren atãtu de la fostii elevi ai acelu institutu cãtu si de la alti omeni demni de crediementu, prin urmare n'avemu neci o indoela despre adevverulu celoru ce ni se recortedia de mai multi elevi actuali ai acelu institutu preparandialu, — ne prinde inse mirarea, cum de s'au potutu perpetuã

acestu abusu in timpu atãtu de indelungatu, *jumetate de seclu!* — Deca cod'a pescelui pute de 1/2 de seclu, intrebãmu pre matematicii d'in Aradu, ca sê calculedie si sê ni spuna de cãtu timpu trebue sê mirosa (nu a ambra destilata ci — greu, forte greu) capulu pescelui de pre malulu Muresiului.

Publiculu rom. trebue sê cunosca numele acestui archi-pedagogu, pentru ca sê se transmita posteritati ca esemplu inspaimentatoriu — Acestu-a e betranulu speculantu D. Alesandru Gavra, carele speculase cu sciintia (publiculu rom. si-aduce aminte, cum sê nu si aduca! de istorior'a tiparirii Chroniceii lui Sincaiu?) precum speculedia cu bietii preparandi.

Cine e D'rectorulu acelu institutu parasitu de Ddiu si de omeni? Episcopulu si consistoriulu n'au dreptulu de supraveghiare? Ceremu si acceptãmu respunsu intru interesulu culturai nostre natiunale.

Redactorulu.

Dle Red.!

In Nr. 119. „Fed.“ aparã o corespundintia d'in comitatulu Clusiuului subscrisa de „unu romanu devotatu“, in carea corespundintele, cu provocare la corespundintia mea publicata in Nr. 112. „Federat.“ d'in a. c. cere mai multe desluciri cu privire la ratiunile despre fondulu „Marianu“ si la bibliotec'a „Mariana.“

Cu permisiunea dvostre voiu a respunde corespundintelu, ce se dice d'in comitatulu Clusiuului, urmatoriele:

In interesulu chiarificarei opiniunei publice sumgat'a a dà ori-ce deslucire in ori-ce privintia, in cãtu mi stã in potentia, si cu atãtu mai tare in castiunea de sub intrebare, inse numai atunci, candu provocatoriulu va esi pre facia cu numele adevveratu, si nu se va ascunde sub velulu anonimitãtii, neci va luã pre facia visirulu devotamentulu, ca sub pretestu de a face unu servitiu opiniunei publice, cu atãtu mai usioru sê pota esi inaintea publiculu cu nesce insinuãri tendentiose, cum suntu cele d'in corespundintia atinsa, prin care se vede, cã are de scopu a innegri, deca nu o corporatiune intrega, celu pucinu o parte d'in membrii ei.

Deci poftesca dlu corespundinte a esi pre facia si i stau la dispusetiune. Primiti, etc.

Nasaudu, in 8 Nov. 1869.

Maximu Popu.

VARIETATI.

** (Binefacere) Liberalitatea strainiloru cãtra Romani e unu lucru atãtu de raru, cãtu noi, decãte ori intempnãmu cãte una fapta nobila, o considerãmu ca unu evenimentu si o inregistrãmu cu multumire. Asiè si asta data. Generosa baronesa Otielu (familia de origine armãna) d'in Aradu, repausata cu inceputulu lunei curinte, au lasatu in testamentulu sêu, intre alte multe legate pie, pentru scol'a romana d'in Mocrãia 100 fl., pentru scol'a rom. d'in Gurb'a alta 100 fl. si pentru saracii d'in ambele aceste comunitãti era cãte 100 fl., adeca sum'a de 400 fl. v.

Fie-i tierin'a usiora!

** (Unu premiu interesantu). Pentru cercetarea si constatarea istorica a influintei imprumutate ce au avutu in privintia politica si mai vertosu de cultura natiunea magiara si cea polona n'au asup'a altei-a, principele polonu Ciartorischi au pusu unu premiu de 1000 fl. v. a. Terminulu presentãrii opului este finitulu (31 Decemvre) anululu 1872. — De la autorulu carele va deslegã cu abilitate acêsta cestiune potemu acceptã — dice una foia ung. — descoperirea multoru lucruri interesante si „delicate“, pentru cã acêsta influintia s'au estinsu nu numai probabilmente, ci fãra tota indoel'a a supr'a imbracãminteloru, monetei, datineloru, dora si chiaru a supr'a arhitecturii. Intre cestiunile cele delicate numerãmu (dice totu acea foia) influintia imprumutata a supr'a imbracãmintei, armurei, decoratiuniloru, etc. Noi d'in parte-ne suntemu siguri, cã influintia polona a supr'a magiariloru va cadè greu in cumpena. Nu numai imbracãmintulu si cele lalte lucruri insemnate mai susu, dar si organizatiunea politica, feudalismulu celu rafinatu, chiaru si numirile functiuniloru, demnitãtiloru, etc. magiarii le-a imprumutatu de la poloni: — Király, Udvarnok, Pohárnok, fõ-si totu felulu de Ispán, etc. Ba dieu, chiaru si jumetate de limba. Daca elementulu slavonu si-ar cere innapoi de la magiari contingentulu celu mare de cuvinte slavone, atunci magiarii ar' dà de mare belea, — nu ar' sci sê vorbesca!

** (Came'ra Ungariiei) se va prorogã (dupa Post. Ll.) de la 18 decemvre pre siese septemane, si sub tempulu acestu-a se voru elaborã proiecte de legi pentru regularea municipieloru si pentru alegerile in camera.

** (Regele Victoru Emanuilu) fiindu forte balnavu cerù absolutiunea dar' arceiepiscopulu d'in

Pis'a nu concesse a i se dà, numai dupa multe rogãri. — Regele a inchiatu, sub tempulu morbului sêu, si una casatoria morganatica. Acum inse ieste mai bine, pote sê subscrisa actele mai urgenti. — Intr'ace'a, cas'a regesca avu si una bucuria familiara, si anume princes'a de corona Margaret'a nascu in Neapolea unu fetioru, care va primi numele: Victoru Emanuilu, principele Neapolei. Ceteata Neapolea i va fi banasi'a.

** (Ministrulu turcu de resbelu) a presentatu Sultanulu spre sanctiunare unu proiectu pentru reorganizarea armatei otomane; conformu acestui-a s'aru formã una armata aproape de 700,000 fetiori, si anume 210,000 Nizami, 240,000 Redifi, 75,000 reserva si unu corpu de voluntari (pentru casuri estreme) preste 100,000 fetiori (?)

** (Ministrulu presiedinte) cont. Andrassy a cumperatu era-si doue case in Bud'a. Se dice cã cu 58,000 fl. v. a. Dlu Andrassy tiene cu acei-a, cari credu, cã nu e lucru neplacutu a fi „Hausherr“ in Bud'a-Pes't'a.

** (Cu ocaziunea alegeriloru) pentru adunarea scaunale d'in Sabiuu sasii (betrani) obtienura 715 voturi, sasiorii (juni) numai 40 v., Romanii 200 si cismarii unguri 60 voturi. Va sê dice sasiorii amici ai actualitati sunt forte putieni in proportiune cu cei-al-alti.

** (Bravii locuitori) romani d'in Bretea-Muresiana si au radecatu cu spesele proprie (cãce bunulu nostru guvern n'are parale pentru Romani!) una beserica frumoasa, care s'a santitu cu solemnitate in diu'a de San-Medru, in presintia unui publicu numerosu, in care erã representata in nru frumosu intieleginti'a d'in giuru. Amu dori, ca, pre langa beserece, fratii romani sê si zidescã si scole. Beserec'a fãra scola nu e deplina.

** Parintele Hyacinthe primi (in Americ'a) escomunicatiunea majora, dar' pentru acea e sanetosu si e intempnatu pre totu-inde-ne cu viue ovatiuni d'in partea americaniloru.

** (Dovedinoue), cã Morlaci nu sunt decãtu Romani desnatiionalisati, precum spuseramu in unu articlu scurtu d'in numerii trecuti ai „Fed.“, ni se presinta prin numirea de „Dormitoriu“ si „Voinicu“ a doi munti d'in Muntenegru, d'ntre cari celu d'antãiu are una inaltime de 7600', era alu doilea de 5500', cari ambii sunt numai una prolongire a Alpiloru dalmatini.

** (Bokine), scriitoriu rusescu, morindu dilele trecute, lasã prin testamentu 70,000 ruble pentru inaintarea instructiunei publice in Russi'a.

** (Regintia princiarã) a Serviei a numitu pre Dlu Zukitch represintante alu Serviei in Romani'a in loculu lui Magasinovicu, chiamatu la alte functiuni.

Sciri electrice.

Constantinopolea, 11. noemv. Se afirma pre cale oficiosã, cã Sultanulu nu va caletori la Egiptu. Acestu-a este rezultatulu nisuintieloru austro-francese. Prin urmare de aici nu se va escã nice unu conflictu.

Ierusalimu, 10 nov. (la amedia-di) Majestatea Sa imperatulu Austriei cercetã basericele, scolele si spitalele. Dupa media-di va cercetã Vifleimulu. Mane va intreprinde una excursiune la riulu Iordanulu si marea morta. Majestatea Sa imperatulu fũ primitu pretotundene serbatoresce atãtu d'in partea poporulu cãtu si a preutimeii.

Madridu, 11 nov. Deputatii Caino si Sumer suntu judecati la morte, Ameller pentru esiliu pre vietia, era Servaclara la inchisore pre 12 ani.

Neapolea, 12 nov. Principes'a de corona, Margaret'a nascu unu fetioru, duce de Neapolea.

Catãro, 13 nov. Savfet-Pasi'a, gubernatorulu Bosniei, caletorindu cãtra Trebinje, sosesse asta-di la Spalato, de aici va trece la Ragusa pre unu vaporu austriacu de resbelu. Conflictetele sunt continue intre patrulu. Foeutorii credintiosi d'in Pastrovichio oferira a se luptã impreuna cu trupele imperiali in contr'a insurgentiloru. (?)

Berolinu, 13. noemvre. Solulu rusescu Onbrilu provocatu de tiarulu rusescu, plecã cãtra Neuwied ca sê fia de facia la cununci'a principelui Romaniloru, ce se va celebrã in 15. l. c.

Madridu, 13 nov. Episcopulu d'in Cub'a fũ prinsu eri in Cadix d'in caus'a cã aduceã sume insemnate de bani pentru Carlisti.

Proprietariu, editoriu si redactoru respundietoriu.

ALESANDRU ROMANU.